

Жыйылыу

Жаш тёлю правительство ишин башлагъанды

Тонене КъМР-ни жаш тёлю правительствосу биринчи жыйылыу болгонды. Аны Къабарты-Малкъары Президенти Арсен Канокос бардыргъанды. Тюбешуе КъМР-ни Парламентини смикри Чечено Амур эм республиканы Правительствосу Председатели биринчи заместители Мурат Тхазипхизе кытышкандыла.

Жыйылыуу Президент алгыс озле бла ачканды. Он жаш тёлю правительство, кенешчи орган болгъанында кырамай, анга кирген жаш адамла ишлерин аты-саны болмазча бардырылгандарына ишангандан айтканды. «Жаш тёлю правительство алышка кыралык бошамга аны, энтан юм министрлик кулдуруа конуру бардыра. Буте да бирге айтканда уа, конкурсуа кытышганды ойгенлери иносонден 77 жаш адам билдиргенди, аладан 15-си сайланды», - дегенди.

Президент арт 15 жылда кырадала боткелген тёлю юйретие эс ахыр да бурулмагъанын билгелгенди. «Совет Союзда жаш адамланы

окутуу, юйретуу энчи системга кёре барганды. Он санда кыралык органла кыралыкны хазырлау жаны бла да Биоглоклоде ол иги тереуле хайырландырыа тийишдиди», - деп чертенди. «Жаш адамла республикада бардырылгъан ишлерден толук ханары болуп ючюн КъМР-ни Правительствосу жыйылыуура конуру бардыра. Буте да бирге айтканда уа, конкурсуа кытышганды ойгенлери иносонден 77 жаш адам билдиргенди, аладан 15-си сайланды», - дегенди.

жаны бла министрствосу этерикдиле. «Хар не да сизни къолугъурады, жалаңда жигитирек, тиррек болурга керекди. Алай сизни ишигизге сууккъ кёздөн кырасалла, аны юсондан манга Интернет сайтма жазып билдирмеги», - дегенди Арсен Канокос. Дагында ол жаш адамланы министрствода ички жерлери эм кураторлары болукъудала. Алаңы ишлерине контролюкълуу КъМР-ни Президентини Администрациясы, Правительствону аппараты эм КъМР-ни Информация коммуникацияла, жамауат биригууле эми жаш тёлю ишлери

Тюбешуу

Районну айнытууга - 44 миллион сом

КъМР-ни Президенти Арсен Канокос Элбурс району Лашкута элини бла Тырнаууну социалны мағналы объектлери бла шагъырленгенди, району ончулары бла тюбешгенди.

Лашкутада ол кён болмай аны буйругуу бла жангъырлгъан междигде бла орта школуну спорт залында болгонды. Энде 1800 метр жолга ремонт этилгенди, суу зала тапталгъа келтирилгенди. Тырнаууда Арсен Канокос республикалы бюджеттен белонген ахчага ишленген тоугуа жангы котельядан эскиргенде дагында. Дагында шахар байрамла бла тойла этген ара майданын - Эсгерину майданын - жангъырлау эм суу жаганы таллауларга керекдегенди.

Району ончулары бла Тюбешуу администрацияда барганды. Аны Элбурс району администрациясын экономика эм сагъу-алуу жаны бла бөлөмюно таматары Асдулламан Елева ачканды. Он келтирген шартлагъа кёре, арт эки жылда районда кутулгъаны саны өсгенди. 2006 жылда хар минг адамга 0,8 адам тургъан эсе, озыган жылда ол тарих 3,6-га жеттени.

Озыган юм жылны ичинде Элбурс района социалны мағналы бир неча объекте хайырландырыла берилгенди. Он санда годон хал жолу эки көсөг (Азау) - «Эски Кругозор» - «Ир» иш-

ны кёнорюрге КъМР-ни Президентини резерв фондунан 13 миллион сом берилгенди. Озыган жылда 21 юйно тышлары наремонт этилгенди. Бу иште 21 миллион сом кырашылганды. Энтан да он юйге ремонт этерге белгиленди.

Арсен Канокос элбурсчугъа, бу жылдан сора да, келтирген билдиргенди. Тюбешуе аз болгъандарына хатсынанд адамла республиканы иш бардырларыны юсонден билмилдиде. Андан а республикада халга артык политика мағнаса берилди эм жамауатда керекиси кырауа чыгъады.

Президент Элбурс района предриимательге асгам болуп, жангъанд ишленген объекте адамланы жашуларны игилдендирге болушукъларына ишанганды.

«Элбурсну тийрсеин айналыу жаны бла проекте кёйдюле. Биринчиден, курорт-рекреация зонаны игилденди, канат жолу ючюн кесегин («Мир» - «Архара» - бу ишлер). Туризмбурсын айналыуу концепциясын жашауда бардырыла он жылын ичинде 44 миллиард сом керек болукъуду. Бу ачаны жарысын КъМР-ни Президентини «Азат» - дегенди Арсен Канокос.

МЕЧЛИАНЫ АСАТ. КъМР-ни Президентини бла Правительствосу пресс-службасы.

СОЦИУМ

Пенсияла къалай ёсерикдиле

Биоглоклоде адамланы кёпчюлюго бирга катировкала къалай болгъандарына, валютаны курсларина кырап турмадыла. Борсы да финанс болуула пенсиялы бла бошо социалны тёлунни ёлчмерине къалай тюрюнуле этериклери билдире соудыла. Аны юсонден РФ-ни Пенсия фондуна КъМР-де бөлөмюно управлющиси Хасанби Шожеве бла ушакны басмаптыла.

Совет заманда ишленген гражданданы пенсия бла жалчытууда тюрюнуле этилгени юсонден беггил болгъанды. Ала къалай болукъуду?

РФ-ни Правительствосу Кыярал Думага пенсиялы юсонден законодательствону ити да тюрюндирлик законопроекте бергенди. Бек мағналы тозулуден бири - 2020 жылга дерги пенсияга чыгарык гражданданы пенсия эркинликлерине багъа берилде. 2010 жылда биринчи январьдан башлап Пенсия фонд пенсия капиталны тюрюнуле 10 процентте кёбейтирге белгилей-

ди. Андан сора да, гражданданы совет заманда ишленген эсе, 1991 жылга дерги стажкы хар жылы ючюн аны пенсия капиталы кюшаккъа жолду бир процентте кёбейтирки. Он тюрюнуле пенсияны жалаңда страховоу кесегинде хайырландылыды. Пенсияла кёбейгени этерикле?

Хар, алай алаңы ёлчмерлери бир кибик болукъу тойлолду, нек дегенде хар гражданданы энтан урунуу стажкы совет заманда башка-башка болгъанды. Жашуу этерге болукъу пенсияны ёлчмениден аз алгъан пенсиячылары саны юч керге азамырыгъ-

ын анализ кёрюштеди. Жыл санлары эксенген жеткенде пенсияларына орта эсеп бла 1600 сом кышуулукъду. Орталык пенсия жыл санга жеткен адамланы пенсияларына 1000-ден 1100 сомга дерги кышуулукъду. Пенсияга кеттенеуе уа 500-ге жууккъ сом.

Быйыл пенсиялагъа уа къалай кышуулукъду? - 2009 жылда биринчи августтан башлап пенсияны ораховоу кесегин 7,5 процент индексацтя этерге, биринче декабрь сора уа урунуу пенсияны базалы кесегин 31,4 процентте кёбейтирге белгиленди. Жарым жылы ичинде инфляция гъадыдан тохташдырылган прогноздан кеп болса, анга кеп индексацтя да өсе барлыкъды.

Ахыры 2-чи беттеди.

Тирлик жыйыу

Он кунне бошаргады умут

Элбурс району мюлклери Прохладна района участкаларында кюлюкюлни 1080 гектарда, ол санда будайны 720 гектарда ёсдорнгенди. Чекленген мужалылары болгъан «Лашкута» эм «Кёнделев» обществола, «Жазав» атлы фермер мюлк тирлик жыйыуга заманда киришгендиле. Кысык заманы ичине арнаны орун бошарганды. Кеслерини комбайнлары болмагъаны себегли лашкутачыл эм кёнделечиле тирлик жыйыуу арендага алынган техника бла бардырыдыла.

Будай орадыла, картоф къазадыла

Чегем району мюлклери мирзёулюкени тирлигин жыйыуула башлагъаны 10 юн болды. Туз уткелева табайрат болукъула кёре ол иш сайлау жала - будай-арпа алгъа жеткен участкада бардырылды. Району эл мюлк эм ашазык управлинисыны баш агроному Мурат Шортая билдиргенге кёре, торло-тюрлю илдиклери мюлке кюлюк будайны 3600 гектарда, кюлюк арпаны 1450 гектарда ёсдорнгенди. Алаңы оруу 16 комбайн бла бардырылды.

Арпа сабанда иш бошла кетгенди. Ал санаулага кёре, орта эсеп бла хар гектардан 35,8 центнер мирзёу алынады. Будай орулу башлангъаны алай кеп заман озмагъанды. Жалаңда 210 гектары тирлиги жыйылганды. Он сабанлыны тирлиликкери 42 центнер чакълуды. Мирзёулюкени оруу бла бирге районда мал ашла хазырлауга да тийишликлеси эс бурдула. Себегин эм таймайт кырдыла 1600 гектар чалынгандыла. Тийшге эм

гебенлеге 3720 тонна бичен салынганды. Жерчиликле урунганла дагыда бир ишге киришгендиле - этрге жеткен картофну тирлигин жыйыуу да башланганды. Он битим ёсдорнген бажала 850 гектардан аспамдыла да, 225 гектары картоф кызадыла. Бир гектарга тергенде, экинчи ёлчмерден 160 центнерден аспам жыйылады. Артур Шаваев эм Залим Шиков башчылыкта этген молладе - «Шахар» жабык акционер обществода бла «Шапушка» эм мюлк предпритинда - тирлик жыйыу тап кууралгъанын энчи чертирге болукъуду. Байсолтананы Алени энтан жерортен жабык акционер обществону (генеральны директору Гилъстаны Мурат) сабанчылары тоз жерледе участкаларында ёсдорнген кюлюкленди тирлигин жыйыу бошлагъандыла, района орталыккъа санагъан тирлик алгъанды.

ТАТЛЫХАНЛАНЫ БОРС. Беш айгъа жазылынуу багъасы - 296 сом 75 капекди.

Бизни индексимиз - 5132

КЕНЕШ

Эринчекле пособиясы къаллыкъдыла

Къабарты-Малкъарда иш сизлеге тёлуню пособие жазыла ол артыкча бек керек болгъанын белгиледи. Аны юсонден республиканы башчысы КъМР-ни Правительствосууну членлери бла кенешде айтканды. «Мир» Президентини Юг федеральны округда толук эркинлик келечиси Владимир Устинов бардырған видеоконференцияга къаатышканды, анда сз иш хакълери заманда эм толусунла тёлуню эмда халкыны иш бла жалчытууну юсонден баргъанын эсге салганды.

Республикада иш хакъ тёллей жыйшырылгъан борч башка региондан эсе азды - бюджеттен тышын дагы сферада 1,5 миллион сом болады. Арсен Канокос ол борчну бир ныйкъны

инде тёлерге айткан эдик да, сёзобюезе кертичи болгъаным дегенди. Индексленгенде айтканды. КъМР-ни башчысы алып этгенди, ала 26 мингдиле (ишизлеге тёлуню пособианы республикада ма аплары негизде орналды), он республикада ишчюлюкчю тюрю кёрюштюди. Нек дегенде алаңы бир кесеге иш табаламгъаны ючюн угъай, аны изерге, бош ишчи жерлеге барыуга умал, ишлемей, ахча алырга соудила. Аны бла байламды Арсен Канокос районлары администрацияларына пособие алгъанды тизмелерни хазырлауга, анда алаңы жыл санлары, жашуу болуулары, усталыклары, эсепте алынган заманларында жазарга бурюрганды. Ол шартла барысы да кваты

тентиликчиле, андан сора ахча болушук керти окууна кимге керек болгъаны тохташдырылганды. - Адамны жыл саны жетди эсе, некед саугуз эсе, анга кичи угъай дерки тойлолду. Алай хай денги кишиле машинарны бла келип, Жылды жумшарыа ючюн компенсация ачканы-800 сомуну кетеле, тоз тойлолду. Аладан лгъоталаны сыйларыгъа керекди» - дегенди Арсен Канокос.

Он дагыда КъМР-ни Халкыны иш бла жалчытуу жаны бла кырал комитетине жана шахарлары эм районлары администрацияларыны башчыларына июльда августда иш эм жалчытууу программасын жарадырыуга эмда къабыл кериюрге бурюрганды.

Бизни корр.

Жангылкыла

Адамла ырыздыклары билдиргенди. Россейни Президенти Дмитрий Медведев кырал жумуш бла Юг Осетияда болгъанды. Анга республиканы президенти Эдуард Кокойти, башка кюлюкчюла улу эм сыйла кюлюкчюла тюбегенди. Халкъ а - чатыр голпан бла, ишлик бла, сый бла. «Биз сизге жерогибизден ырызлыгъызын билдиребиз, кыйынлыкъыгъа ханыгъыз, бизни баш эркинлигибиз ючюн кюрешигиз ючюн», - дейдиле кюлюкчюла.

«Мындан ары жолубуз бирди, бир бирге болуша жашарыкъмыз» - дегенди алаңы айтканы Дмитрий Медведевде. Андан сора кюруулануу экономиканы, энергетиканы, сагъу-алууну, кыруулу ишине юслеринден келишмекле кюп салганды Дмитрий Медведевде Эдуард Кокойти.

Адамла ырыздыклары билдиргенди

Ахырында Россейни Президенти Г.Устинов бла Юг Осетияны чегемде орналды. Он тюрюмоссей 4-ю аскер базада болгъанды, анда иш къалай барганын бла шагъырленгенди, аскерчиле бла чай ичгенди.

Тенгизчилеге - тийишли саугула

Президент Дмитрий Медведев Сончиде тенгизчиле бла тюбешгенди эм Сомалин тенгиз жагъаларыны къадан пиратлагъа къажау кюрешен Россейни тенгизчиле ормане эм майданды тенгизчиле алайдан 150 келтирде сомлачи пиратла 26 кыралны сагъу-алуу, товар ташуу бла кюрешен маюмр келмерине 120 кер чабуулукъ эттениди. Россейни тенгизчиле алайдан 150 келтирде сомлачи пиратла 26 кыралны сагъу-алуу, товар ташуу бла кюрешен маюмр келмерине 120 кер чабуулукъ эттениди. Россейни тенгизчиле алайдан 150 келтирде сомлачи пиратла 26 кыралны сагъу-алуу, товар ташуу бла кюрешен маюмр келмерине 120 кер чабуулукъ эттениди. Россейни тенгизчиле алайдан 150 келтирде сомлачи пиратла 26 кыралны сагъу-алуу, товар ташуу бла кюрешен маюмр келмерине 120 кер чабуулукъ эттениди.

Марсха учарга хазырландыла

Алты адам 105 юнню ичинде «Марс-500» деген «жальгъан космос кемеден» тышан чыкъмагъанлай, бир киши бла байламлыклары болмай, жашагъандыла. Ала «космос кемеден» болгъан сууну кытайлар хайырландырыла, битимле ёлды, тенгизде, башка сынуала, анализле бардыргъандыла. «Космос болупда» - адимта келерин къалай жюрютенлерин «денвикне» - жазып тургъандыла. Космос урулуна Арасындан алаңы «Космосда» жашуу этилерине, ишлерине кырап тургъандыла.

Марсха «учарык» экинчи жеткенди бла сынуала 520 кюн бардырылгандыла.

Басмага ХУЧИНАЛАНЫ Амур хазырланды.

Школ

Окьюу жылга хазырланадыла

Республиканы школларын да жангы окьюу жылга хазырланадыла. Яникой элде да аны къыстуу баргъан кезиуду. Онуучу классны окуучулары, класс башчылары Къудайяны Фатима бла бирге, дерс барган кабинетинде къазыргъаланы, эшкени, терзелени, соуданы, шикеткени, поланы болгъандыла. Хар нени да жерлерине салып, жангы окьюу жылга хазыр болгъандыла. «Ол ишлеге ахча бла ата-анала болукъандыла. Школун фондундан да берилгенди, - дейди Фатима. Андан тышынша школу техника персоналны къауумудан бригада кыралгъанды. Ала спорт залы, коридорлары бойандыла, тышынша керекли жерлени цемент паркет бла сортедиле. Августта ал юнлерино школу мекъяны жангы окьюу жылга толусунай хазыр болукъуду. ЭЛЕККУЛАНЫ ХАСАН. СУРАТДА - устас Къудайялыны Фатима эм окуучуула парталаны жерлерине сала турдула.

Жер-жерли самоуправлению органын критикага тартуу 2 бет

Намысы бла жашуу - тукумуну тересиди 3 бет

Чечени бек белгиле тепсеуюсюо 4 бет

Намысы бла жашау – тукьумуну төресиди

Мени аптам Казий Пшибев эртеги кьабарты эде Кишибиде турганды, жашаган да анда этгенде, бусагьатда ол Нартандады. Биреуно ыркысына сууганаклыгы этмеген, кесини кылуу бла тынганы мюлк кырай, жюрюкте да билген, тоз ниеттен огурулу адам эди ол. Озган ёмюрно башында Казий тутхан атарыны саына кёре бек белгилигенде оноюсходен бири болганды. Жумушакь сувады, тын адам иркысын барды деп бир заманда да кесин кётюрмөгөнди.

1877 жылда бу хурметли адамны ойюрюнде жаш тууады, анга Хангерий атайдыны. Ол хар затны да билгери союёнди, иши кёлю болгой болуп эседи. Эпллерге тоз да атасыны кесине ушайды, денгедиле.

Кьабартыда кредит-банк эм алышындарыу – сатуу-алуу операцияларны бадыртыган көп профилли токенни да бек биринчи болуп ол анчанды, кесини башламчылыгы бола обхество да кыруарганды. Арта 1937 жылда аны юсюндөн «Социалистическая Кабардиния Балкартия» газетде да жазганындан.

Токен барысында да белгили болганды, анда эдеде жашаганында кереки затла табылганында: кюс кийимле, мюлк ишлеге кереки адырла, техника оюшшур, дагында башка көп затла. Обхествоно членлери кредитте кесилерине кереки товарапна алып тургандыла. Жер-жерли администрация, андан сора да, эпллери Мырзабек Тлековча бла Михаил Тенгизов ача уллу болушук этгендиле. Хангерий Пшибевге алыи старшинасыны кулдуругун ушанганылары да бошдан болмаганды. Ол кесине саланган борнуу кыша да чурум тапмазча тамалганды.

Аны эслилиги, көпюр заманын алгьандан кёре билгилю Совет улусде тохтатырылганын биринчи жылдада Бегирекда ачыкь болганды. Бу ише кьарс уруу, тепсел туобегенелен да болмаганы мюлк кырай, жюрюкте да билген, тоз ниеттен огурулу башевиликны чакыруулары, этген ишлери да урунганга алгьанга кёре белгилигенде оноюсходен бири болганды. Жумушакь сувады, тын адам иркысын барды деп бир заманда да кесин кётюрмөгөнди.

Кавказда акь гвардиячыланы башчыларын бири – мурдар Даутковска-Серебряков Совет улусде жанылганы ачыкьла эмда кыруугу жаны бла операцияларды бадыртыган. Хангерий революционер Назир Кьатханову, аны жашларыны жайырындан, аны кылуна тошмай, сау кылганды.

Жыйырманчы жылдада Нартанда бир неча организация курулганды: кооператив товаришество, интегралкооператив обхество, бириккен потребитель обхество. Аланы ишлери адамланы жакшы, маганыны проблемамны тамалууга кыштышыруу, апылени мюлк жюрюктюге кереки материалла бла жалчытуу болганды.

Бир неча жылы ичинде Хангерий Пшибевни тынгысы этип турганды суу тирмеги бла болушук турку мекамлыны иштети бошла туду эди. Мамкушей жапкыша болда (бусагьатда анда Фореь мюлк барды), шаудан сууну юсюнде тирмени иштете турку, ол аны тирмекке жеткил жерде кесини кылуу бла денекти ишледи да бардык объектлери – жызы ойю, амбар, кой канаттылаы тутарча мекам, жатма иштетуучу кылууга алгьанды. Алай бла аны эслилигини, кююнчо эмда усталыгыны хайырындан жут кыралганды.

Инал Пшибев.

Жангы сейрилик мюлкюно юсюндөн халпар Калмыкчола да жетеди. Ол хар затны да кеси көзю бла кёрюрге союеди. Ары баргандан кезиуде Бетал Эдыкович, суу сакылганын жери жукьа бууну юсо бла атайла деп, буз тобонон кетеди. Хангерий терк окуна аны инбашлары турду, артка чыгаранды. Ол юнд окуна Пшибев битеу кесини кылуу бла жыйган ыркысыны, ол сандат тирменни, токенни, башка мекамларын, фермасын, малларны да Совет улусде берлигин партияны обхествоно биринчи секретарына билдиреди.

Хангерий 1936 жылда өлгенди. Ол бу дуняны айдалыс кыюоп кеткенди, биреге борчу болмаганды. Кесини туудукларына таза, намысы атын кыйганды, алгьа юлю болганын кылганды. Жарылаудан келгеле уа кылуудан келген болушугун амаганды.

Калмыковну контролулук этууну бла Хангерини мюлкю болгун жерде «Кьабарты-Малкьар обхистполкомуну» шахар тирмесинде мюлкю кыруларганды. Анга таматага Хангерини тамата жакшы Хажимели салгандыла. Мюлк терк окуна агьгы юсюне болганды. Жашау юйле, мал орнуда, мал шаша турчуна жерле, конюшала, бал батманна турур жерле, кой канаттыла ёсдорюрчр мекамла, контор, артезан кучу, гараж, конюла тутарча кер, тери жакшыдырчыра кьа, кьонак юйле ишлетуу башланды. Келлине, суу салынуу илимилени тап этенде, баргандан сууну юсо бла ётерча кёпюр иштенди, келге кыйкыйкь жибередиле, Электричество ётюрдиреле, мекамланы барысында да чыракыла жанадыла.

Бетал Калмыковну тутханрындан сора мюлк тууарыла башланды. Немеси фашист аскерле Кьабарты-Малкьарга кирип тургандан кезиуринде анга уллу заран тошюрюгендиле. Маганыла мекамладан бузулмай бири да кылмаганды. Фашист чапыл, топан кетген, ол заманда колхоз производство болгандан жерде бусагьатла Кьабарты-Малкьарны кылуамы чакьку заводу барды. Нартаны кытагында ариу жерчек мындан талаш жыл алгьа бири багылы атайы Хангерий Пшибевни иши союён уста кылууну бла кыруалып, жашап турган мюлкюно кырады алады.

Бирини аныбыз Табуз Хажимовчаны тамата эгемди Хуаны бла кыруандыш Хажимели тутханрындан сора тууган колхозчуу болгон кышкынын жерлеринде, тап алгьандан башап ингр кыарангысына дерг ишлегенди.

Кьабарты кырал пединститутда аспирантураны бошогандан сора Иналны Черексок шахарны пединститутга жибергендиле. Ол анда черкес эм абазин филологияны кафедрасыны профессорунан дерг ёсгенди. Анга «КьЧПУ-ну сыйлы доктору» деген ат алапганды. 1994 жылда «КьЧР-ни халкьыла билим берилуоню сыйлы кулдукучу» деген атка тийишлы болганды. 1998 жылда ол бу республиканы правительствосуну Сыйлы грамотасына бла сауугаланганды. Россей Федерацияны Президентини 2002 жылда 30-чу сентябрде чыгарылганды Узакьы бла анга «Россей Федерацияны бийик шолуону сыйлы кулдукучу» деген мактаууну ат алганды. Аны илиму-титулу ишлери, статьлары, окулу пособиелары энчи кытапна болуп басмалангандыла. Аладан жети кытап кыруларганды.

Бемюркь Пачевни жашауу эм чыгарылуучулук дегенди монурграфически энчи белгилеге керекди. 1966 жылда Тбилиси шахарда кырууларгандан кандидат диссертациясыны мурдорун да ол тутайды. «Кьабарты-Черексок тилин синоптери» дегенди мурдорунда «Кьабарты-Черексок антоимниени» ёзулуонун да жарашдырып, басмалаганды да этгенди.

Инал Пшибевни, игилигини, огьуртулуугу, таркьаймазлыкьны билим берилуонде чыгарылуучулук бла педагогика ишлери кыруанын, насыбын да сынаганды.

Бусагьатда Нартаны энчинчи номерли орта шолу аны атын жюрюктюди.

Билим берилу

Бизни лицейин сайласагызыз, жангылмазсыз

Нальчкин педагогика колледжине Тьпынауудан ачылгандан филология билим берилуонде анда энчи билим алыртыа болуучь биринчи учуреджисина айланганды. Ол заманда шахарда башланган классны устаз, йоритучю дегечча усталыкыла кёре кадрла жетимей эдиле, аны себепли 1991 жылдан башлап бу профилли специалистерин кесилерине хазырлап башлаганды. Юч жылдан сора уа Кьабарты-Малкьар кырал университетини педагогика колледжини мурдорунда экономика-права лицейи энчи окуучу кууамуну ецадыла, алай бла мында юрспруденцияла бла банк ише йоренин башлайдыла. Кёп болмай билим берилуон учуреджисини бошатышыны кезилуу юйюк дилеклерин алгьанды. Аны окуучу кылау кырууганыны юсюндөн биз аны директору Тилланы Алий бла ушакь этгенбиз.

Алий Хыйсаевич, ол ишлеп турган жылланы ичинде бизни лицейни орта аеноусндан неча специалист кыйганды? Бийыл бизни лицейини оюнчюно кыуам бошоганды. Билеу да эки миңден артык сыйлы орда нажда бо тюрлю иш усталыкыла алгьанды. Билеу ошкочула эшпада, таюуно бизни лицейни бошап чыкьганыла ишлемен учуреджине неча организация болмаз. Аланы экиден бири экономика-права лицейини бошогандан сора кырылганы бийик окуучу йолдоринде андан ары билим алып, бюлконда уста спецналыста болуп кыткьаткыла. Алайды да, жаш адамдандан келгеле биз жашаугу жол кыгаьтыла бергенбиз деп айтырге болуучьбуз.

Ахыр кере бошоганала кыладала эдиле? Кьабартыда бусагьатта болгандан сора энчи билим алышканы юсюндөн 116 адамга диплома берилгендиле. Ала быйлы устакыла алгьандыла: «Кьонак юйюно мюлкюно администраторуну», «Социалдык ишчин», «Банк ишлери» кырууларында иш билимилери болгандан сегиз адам аттестация экзаменини кезилуонде энчи юлгюно дипломларына тийишли болгандыла.

Сиз айтан иш усталыкыладан биринчи, эшпада, бусагьатта артыкчыла бек керек болур? Кертини бла да Иналги тагуу тьписденде турженим, спортини Иналги бла тау-кыла алгьан индустриясы ёсе барууу бла байламы арт кезилууде кьонак юйюно мюлкюно администраторлары дайым керек болуп турганындан, устакыладан жалгандан быйыл окуучу биз 28 специалитини хазырлаганды. Саюула окуучуну бошоганала терт кууам болгандыла. Уста ишле социалдык ишчиле да кёбюрөк керек бола башгандыла. Ол усталыкыдан бийыл окуучуну сегизинчи кууам бошоганды.

Адамланы окууга алыу жаны бла уа сизде проблемма болмамыды? Угьай, бир заманда да бизде алай проблема болмаганды. Болгап угьай да, планга кёре бизде сексен адам болурга келгенди, окуучуларыны саны уа 140-гьа дерг жеткенди. Сыйлы

ТЕМИРЛАННЫ АНАТОЛИИ БАДЫРГАНДЫ.

ТАРЫХ

Надежда Крупская Инесса Армандны сабийлерин юслеринден нек кыйгырып турганды?

Надежда Константиновна Крупская тууганыла мындан алгьаракьда 140 жыл, ол ёлгени уа 70 жыл болганды. Быйыл кьарогандан, кыралны абдан адамлары барысы да биледила – бу тиширку ким болгонди, алай аны жашырылыскалар билими адём о жашырылганды, ала инессаюкь тауруда магманасыны юслеринден деулашла уа бюлгонлюкде да тохтанып бардыла.

Кремльде ишлеген эм жашаган биринчи тиширкууну, революцияны темир тешино бла чёгоночно араларында бола-бола турганды бу адамны юсюндөн халкьда жюрюген жомакьла эм таурунга бек кёлдуле. Биз история илимуланы доктору, профессор, РГГУ-ну История-архив институтуну директору Александра Безбородович Надежда Константинованы юсюндөн тозюрөк халпар айтырын тилегенибиз.

Биринчи таурух.
Эрнини Инесса бла байламлыгына эсин белмей эди

Надежда Константиновна башкаларга арталында ушмагыр атишируу эди. Ленинин жакькы кыстыны болганда, алай ала аны кылуудан кылай келгени уа бек уллу жакькылыкьды – деп, самаркьау этген халда башлагьла бизни бла ушганын Александр Безбородов. – Крупецканы юсюндөн сиз не билгери эси? Аны эри Крупецкиймди? (Клепиди).

Биз а быйлаз затты билгере союбиз – Ленини бла Армандны араларында байламлыкьга Крупецканы кылауу кырай эди? Аламат тиширку Инесса Ленинин жашауунда, кертинси бла да, болганды. Мен Илькини бек иги аныглайма. Аны хар ким да аныглайды. Алай Надежда Константиновна – чакьгы революционерка – Ленинге бек иги болуша эди, аны ниет аскерсини эди. Мен оюм этгенге кёре, Ленинин бла Армандны юслеринден хал параты да биле эди, алай ала ала ол торло байламлыкьлар келчин болганды. Аны кыла, ала тобешен заманда, кырайы болса да бир жерге кетип, аланы бирге кыюоп турганды. Эмигрант жамауах ол иш ачыш белгиле эди. Алай Крупецканы союсоз, аланы ол торло байламлыкьларына бошдан кыларан кыламыганды, бек жарасьы эди. Болсада анга баш магманлы иш а –Илькине хар затны да тап тошкору эди. Кесини тапмазча бусагьанлыкьга, башкаларга тишкери тобешен айткылагы тишкери болганды Надежда Крупецканы. Бусагьатта тиширкула сатхын эр кишилени бек узакькы жибериликкыле, кыруучулукьны чыдамлы адам эди. Архив документада айтылганына кёре, Ленинин ол бек сое эди. Кесини

Надежда Константиновна, халкьны асламысы айтхачна, эршини тиширкуучу тьшюрэди эди. Ол 1897 жылда.

ду, алай артаракьда уа кесини ариу Армандна кёз кыраткандан сора бираз суугандан эди. – Баям, Крупецканы бла Ленини, көп кере тюрлю эсе да, бир тешкеке жата болур эдиле, – дейди Безбородов. – Ленинин иши бек кёл эди, жукькусу болмай да кыйналуучу эди. Андан сора да, аны быллай аруууу да бар эди: бек терк арып кылауучу эди, ол ёлген да асыры арыгьандан этгенди. Ол, кертинси бла да, есто-стошулардын, ол себеден терк окуна ёлоп кылаганды. Быйла Сталинин жаньандан бир торлоу хата чыкьмаганды. Ленинин плевисун саулугуу бар эди деген халпар арталында ётюрөк жомакьды. Чаркьнда кок-кырау арталында тюрюген болса, адам, мени оюумга кёре, тиширкууга эс хазна буралыкь тюрлюлюкю. Армандна бла да Ленини бек аз тобешуу эди.

Ююнчю таурух.
Юсюне-башына сакь тюрлю эди

Надежда Константиновна модага арталында эс бурмай эди дерге жарарлыкь тюрлюлюкю. Ол кылапкыла сыйкучю эди. Кийимдени жюрюктюлөн затла сатылуучу базардан ала эди, революциялы жаңгы болышечки юйюно жайылуучу себеплик эттерге коршогенди. Аны окумунга кёре, тиширкуула омакь, багьалы болмаганды, санларны энчилерин жашырганды бок кийимлени жюрюктюрге керек эдиле,

биз бийчеле угьай, революционерларьы дерге керек эдиле – кесилерини тьшк ёрмюкюлорини бла да. Моданы ма алай – ниетини кёргозтөген тюрлюсюн сыйлай эди ол, – дейди Безбородов.

Жашауу уа Надежда Константиновна аман кийимей эди. Ол обхествоуга тийишли болурга керек эди, – дейди Василева. – Илькини төгергенде жаш тиширкуучулукь көп айланыучу эдиле. Аны уста, тап сёлушюне не тынгылган, зауукьлыкь ала эдиле тиширкуула. Аланы кёлери бек кёлюрөк эдиле. Ленинин селешууларин эшиткенден сора. Инесса хар заманда да аны кыла тында болуучу эди. Ленини ёлгенден сора Крупецканы тиширкуучу арталында ууаталып, мухуула-нып кылагьандан эди, юсюне-башына сакьлыгьын зат этип кыйгьандан эди. Кенг эм узун кийимле, башыны-чакьны тозураганына аны тьшк сыфаттан осал жаньаны

Надежда Константиновна, халкьны асламысы айтхачна, эршини тиширкуучу тьшюрэди эди. Ол 1897 жылда.

Инесса Арманд. 1895 жыл.

торлендрип кыйгьан эдиле. Сев ючюн, ашыракькыла озурлу халпардын асыруучу буйгьан эди ол. Жашаууну азырнда бек кыйналып турганды. Аны сыфаты да бек торленгенди.

Тёртончю таурух.
Жумушакь кылыкьтыла, уста юй бийчеге санапа эди.

Угьай, ол жашаууну эбим хазна билмей эди, – дейди Безбородов. – Юй мюлкю алай уллу эс бөлмей эди ол. Аш юйде уа хар зат да аны кылуудан тюрлю ешек эдиле. Алай баша ишледе уа ол ишамны, тапкькылыкь бек сакьла-ларга коршогенди. Секретарьында да ишин бек тап кырай эди. Кертинди, секретарьыла бла, кылу-

лукь бла андан алаша адамла бл ол кесин бек кьаты жюрюктени юсюндөн айтылгандан эм кыла. Моданы ма алай – ниетини кёргозтөген тюрлюсюн сыйлай эди ол, – дейди Безбородов.

Жашауу уа Надежда Константиновна аман кийимей эди. Ол обхествоуга тийишли болурга керек эди, – дейди Василева. – Илькини төгергенде жаш тиширкуучулукь көп айланыучу эдиле. Аны уста, тап сёлушюне не тынгылган, зауукьлыкь ала эдиле тиширкуула. Аланы кёлери бек кёлюрөк эдиле. Ленинин селешууларин эшиткенден сора. Инесса хар заманда да аны кыла тында болуучу эди. Ленини ёлгенден сора Крупецканы тиширкуучу арталында ууаталып, мухуула-нып кылагьандан эди, юсюне-башына сакьлыгьын зат этип кыйгьандан эди. Кенг эм узун кийимле, башыны-чакьны тозураганына аны тьшк сыфаттан осал жаньаны

Надежда Константиновна, халкьны асламысы айтхачна, эршини тиширкуучу тьшюрэди эди. Ол 1897 жылда.

Инесса Арманд. 1895 жыл.

торлендрип кыйгьан эдиле. Сев ючюн, ашыракькыла озурлу халпардын асыруучу буйгьан эди ол. Жашаууну азырнда бек кыйналып турганды. Аны сыфаты да бек торленгенди.

Тёртончю таурух.
Жумушакь кылыкьтыла, уста юй бийчеге санапа эди.

Угьай, ол жашаууну эбим хазна билмей эди, – дейди Безбородов. – Юй мюлкю алай уллу эс бөлмей эди ол. Аш юйде уа хар зат да аны кылуудан тюрлю ешек эдиле. Алай баша ишледе уа ол ишамны, тапкькылыкь бек сакьла-ларга коршогенди. Секретарьында да ишин бек тап кырай эди. Кертинди, секретарьыла бла, кылу-

Алий

Иймамла билимлерин ёсдюрөдиле

Шимал Кавказны Нальчик шахарда иймам Абу Хайрифаны ислам университетини мекамла. КьМР-ни ден идарасы курулар, бирыйлыкь курсла бардырыдала.

Ары республиканы шахарларындан бла районларындан иймамла кылып, билимлерин ёсдюрөдиле. Бийыл курсулга 35 иймам келгенди. Аланы окуучуларыны кезилуу кьат да чырмау болмазча онла кыруларганды. Узакь эл-

леден келгенге обшектише фатар да, кюнге көк кераше аз – узакь да бериледи, – дейди Ислам университетини ректору Чочаиланы Шафрудаттин. Билим илгерен борчу хар мусулманнга. Ол себеден иймамлардын ёсдорукюу усту эс буралды. Курслардан сора, экзамен берип, аланы бошоганларын шакьталыкь кыгаьтыла алышканды.

ЭЛЕККУЛЛАНЫ Хасан.

